

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 12.2.2001
KOM(2001) 75 lopullinen

KOMISSION KERTOMUS

**KOMISSION LOPPUKERTOMUS SOKRATES-TOIMINTAOHJELMAN
TOTEUTTAMISESTA VUOSINA 1995–1999**

KOMISSION KERTOMUS

KOMISSION LOPPUKERTOMUS SOKRATES-TOIMINTAOHJELMAN TOTEUTTAMISESTA VUOSINA 1995–1999

1. PUITTEET JA TAUSTATIEDOT

1.1. Miksi kertomus on laadittu?

Tämä kertomus käsittelee Sokrates-toimintaohjelman toteuttamista vuosien 1995 ja 1999¹ välisenä aikana, joka toimi ohjelman aloitusvaiheena. Kertomuksessa otetaan huomioon kaikki käytettävissä olevat arviot, erityisesti väliarvion² sekä neljän ulkopuolisen arvion päätelmät, jotka saatiin valmiiksi marraskuussa 2000³. Avoimuuden vuoksi kaikki ulkopuoliset arviot ovat luettavissa komission Internet-sivuilla⁴. Tätä kertomusta on käsitelty Sokrates-komitean ja seurantaryhmän välisessä laajassa kuulemismenettelyssä, jonka seurantaryhmä⁵ järjesti. Arviointi- ja tiedotustyöllä on tarkoitus edistää mahdollisimman laajaa keskustelua ja auttaa Sokrates-ohjelman⁶ uuden vaiheen onnistumista käyttämällä hyväksi vuosien 1995–1999 aikana saatuja kokemuksia.

Kertomuksessa tarkastellaan ohjelman avulla saavutettuja tuloksia päätöksessä 815/95/EY määriteltyjen tavoitteiden kannalta. Lisäksi kertomus sisältää yhteenvedon ohjelman pääasiallisista kehitysvaiheista. Siinä otetaan huomioon sekä ohjelman siirtyminen aloitusvaiheesta seuraavaan vaiheeseen että se poliittinen ympäristö, jossa Sokrates-ohjelma on toteutettu. Kertomuksen on tarkoitus toimia yhteenvetona, ja sen pääpaino on laadun arvioinnissa. Liitteenä on kuitenkin eräitä määrällisiä avaintietoja.

¹ Kuten 14 päivänä maaliskuuta 1995 tehdyn Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksen 819/95/EY, sellaisena kuin se on muutettuna 23 päivänä helmikuuta 1998 annetulla päätöksellä 98/576/EY (EYVL L 77, 14.3.1998), 8 artiklan 2 kohdassa säädetään (EYVL L 87, 20.4.1995).

² GMV Conseil'n suorittama ulkopuolinen arviointi (1998) ja vuosia 1995–1996 koskeva komission kertomus KOM(97)99 lopullinen, 14.3.1997.

³ Kokonaisarviointi ja kolme erityisarviointia, jotka käynnistettiin tarjouskilpailun perusteella, toteutettiin kymmenen kuukauden jaksona. Kertomuksessa kaikki viittaukset ”ulkopuoliseen arvioon” koskevat kokonaisarviointikertomusta. Kokonaisarvioinnin toteutti Kasselin yliopiston Wissenschaftliches Zentrum für Berufs- und Hochschulforschung yhteistyössä Pariisin Institut européen d'éducation et politique sociales kanssa. Erityisarvioissa käsitellään sellaisten henkilöiden osallistumista Sokrates-ohjelmaan, joilla on erityiskoulutustarpeita (Euroopan erityisopetuksen kehittämiskeskus, European Agency for special needs, Kööpenhamina). Lisäksi siinä käsitellään Erasmus-ohjelman vaikutuksia tekniikan alalla (Sociedade portuguesa de inovação, Porto) ja Comenius-ohjelman 1 toimintamuodon sekä Lingua ohjelman E toimintamuodon tuloksia (Deloitte ja Touche, Bryssel). Myös useiden muiden, erityisesti Erasmus-ohjelman puitteissa vuosina 1995–1999 toteutettujen erityisarvioiden päätelmät on otettu huomioon.

⁴ <http://europa.eu.int/comm/education>. Sivustolta löytyy myös yksityiskohtaisia tietoja Sokrates-ohjelmasta.

⁵ Seurantaryhmään kuuluu jäsenvaltioiden ehdottamia asiantuntijoita ja eurooppalaisten koulutusalan järjestöjen edustajia. Ryhmä kokoontui viisi kertaa vuosina 1999–2000.

⁶ Ohjelman toinen vaihe on perustettu 24 päivänä tammikuuta 2000 tehdyllä Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksellä 253/2000/EY, ja se kattaa vuodet 2000–2006 (EYVL L 28/1, 3.2.2000).

1.2. Sokrates-toimintaohjelman synty, kehitys ja tavoitteet

Sokrates-ohjelma perustettiin 14. maaliskuuta 1995 tehdyllä Euroopan parlamentin ja neuvoston päätöksellä 819/95/EY. Näin aloitettiin ensimmäisen kerran yhteisön tasolla koulutusalaan koskevan kokonaisvaltaisen ohjelman toteuttaminen. Sokratekseen sisällytettiin Erasmus-ohjelma (hyväksytty 1987) ja merkittävä osa Lingua-ohjelmasta (hyväksytty 1989) sekä useita komission aikaisemmin erityisesti kouluopetuksen alalla toteuttamia kokeiluhankkeita. Sokrates-ohjelma kuuluu yhtenäiseen toimintakehykseen, joka koskee koulutuksen kaikkia tasoja⁷. Päätöksen 819/95/EY 1 artiklassa todetaan seuraavaa: ”Tämän ohjelman tarkoituksena on myötävaikuttaa korkealaatuisen koulutuksen ja ammatillisen koulutuksen ja yhteistyölle avoimen eurooppalaisen koulutusalueen kehittymiseen”. Tämän yleistavoitteen lisäksi ohjelmassa luetellaan yhdeksän erityistavoitetta, jotka on esitetty Sokrates-ohjelmaa koskevan päätöksen 3 artiklassa⁸. Erityistavoitteet ovat pohjana eri toimille ja alakohtaisille toimille, joiden puitteissa hankkeita kehitetään.

1.3. Oikeudellinen ja poliittinen tausta

Sokrates-ohjelmaa koskevan päätöksen oikeusperustan muodostavat Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 126 ja 127 artikla⁹. Yhteisön koulutuspolitiikan yleistavoitteena on ”myötävaikuttaa korkealaatuisen koulutuksen kehittämiseen rohkaisemalla jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä sekä tarvittaessa tukemalla ja täydentämällä jäsenvaltioiden toimintaa pitäen täysin arvossa jäsenvaltioiden vastuuta opetuksen sisällöstä ja koulutusjärjestelmän järjestämisestä sekä niiden sivistyksellistä ja kielellistä monimuotoisuutta”.

Sokrates-ohjelmalla saavutettujen tulosten arvioinnissa on otettava huomioon edellä mainittu oikeusperusta, jolla korostetaan jäsenvaltioiden ensisijaisen vastuun periaatetta koulutuspolitiikan alalla. Sokrates-ohjelman tarkoituksena on kannustaa jäsenvaltioiden koulutuspolitiikoita avautumaan Eurooppaan ja täydentää niitä, ei toimia niiden vaihtoehtona. Jäsenvaltiot ovat viime vuosina osoittaneet halunsa

⁷ Kertomuksen liitteenä on yhteenvetotaulukko Sokrates-ohjelman aloitusvaiheen toimista (liite 1).

⁸ Nämä yhdeksän tavoitetta ovat seuraavat:

- a) eurooppalaisen ulottuvuuden kehittäminen kaikkentasoisissa opinnoissa, jotta eurooppalaista identiteettiä saataisiin vahvistetuksi tukeutumalla jokaisen jäsenvaltion kulttuuriperintöön,
- b) myötävaikuttaminen Euroopan unionin kielten määrällisen ja laadullisen tuntemuksen parantamiseen, erityisesti vähiten käytettyjen ja opetettujen kielten, jotta vahvistettaisiin unionin muodostavien kansojen välistä ymmärtämystä ja yhteisvastuuta, ja lisäksi opetuksen kulttuurien välisen ulottuvuuden edistäminen,
- c) jäsenvaltioissa laajan ja tiiviin yhteistyön edistäminen kaikilla koulutuksen tasoilla ottaen huomioon niiden älylliset ja pedagogiset voimavarat,
- d) opetushenkilöstön liikkuvuuden edistäminen eurooppalaisen ulottuvuuden viemiseksi opintoihin sekä myötävaikuttaminen opetushenkilöstön ammattitaidon laadulliseen parantamiseen,
- e) opiskelijoiden liikkuvuuden edistäminen sallimalla heidän suorittaa osan opinnoistaan toisessa jäsenvaltiossa eurooppalaisen ulottuvuuden vahvistamiseksi koulutuksessa,
- f) oppilaiden välisten yhteyksien edistäminen Euroopan unionin tasolla edistämällä samalla eurooppalaista ulottuvuutta opetuksessa,
- g) korkeakoulututkintojen, opintojaksojen ja muun kelpoisuuden vastavuoroisen tunnustamisen edistäminen avoimen eurooppalaisen koulutusalueen kehittämisen helpottamiseksi koulutusalueella,
- h) avoimen ja etäopiskelun edistäminen tämän ohjelman yhteydessä,
- i) tietojen ja kokemusten vaihdon edistäminen, jotta jäsenvaltioiden koulutusjärjestelmien monimuotoisuudesta ja ominaislaadusta tulee jäsenvaltioissa rikkauden ja keskinäisten virikkeiden lähde.

⁹ Amsterdamin sopimuksen voimaantulosta (1. toukokuuta 1999) alkaen 149 ja 150 artikla.

rakentaa aktiivisempaan elinikäisen oppimisen periaatteeseen perustuvaa ”tietojen ja taitojen Eurooppaa”. Siksi ohjelmaa voidaan käyttää tehokkaana välineenä eurooppalaisten ja kansallisten toimien toteuttamiseksi koulutuslalla. Tulevaisuudessa komissio pyrkii lujittamaan jäsenvaltio- ja yhteisötason päättäjien avointa yhteistyötä varmistaakseen, että Lissabonissa maaliskuussa 2000 järjestetyn ylimääräisen huippukokouksen kunnianhimoiset päätelmät onnistutaan toteuttamaan.

Kertomuksessa otetaan huomioon Euroopassa vuosina 1995–1999 koulutuksen alalla tapahtunut voimakas poliittinen kehitys. Mainittakoon erityisesti julkaisutoiminta, esimerkiksi ”Valkoinen kirja koulutuksesta – kohti kognitiivista yhteiskuntaa” (1995), ”Vihreä kirja kansainvälisen liikkuvuuden esteistä” (1996), komission tiedonanto ”Tietojen ja taitojen Eurooppaan” (1997), sekä kahden eurooppalaisen teemavuoden toteuttaminen: ”elinikäisen oppimisen vuosi” (1996) ja ”rasismin ja muukalaisvihan vastainen vuosi” (1997).

1.4. Kenelle Sokrates-ohjelma on tarkoitettu?

Vuosina 1995–1997 Sokrates-ohjelmaa voitiin toteuttaa Euroopan unionin viidentoista jäsenvaltion alueella sekä Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen osapuolena olevissa maissa (Islanti, Liechtenstein, Norja). Vuodesta 1997 ja 1998 sitä on voitu soveltaa useiden Euroopan unionin jäsenyyttä hakeneiden maiden (Kypros, Romania, Unkari, Puola, Tšekki ja Slovakia) kansalaisiin ja oppilaitoksiin näiden maiden kanssa tehdyissä assosiaatiosopimuksissa määriteltyjen erityisehtojen mukaisesti. Bulgaria, Slovenia ja kolme Baltian maata liittyivät ohjelmaan vuonna 1999.

Sokrates-ohjelma on tarkoitettu laajalle yleisölle, jota se ei luonnollisestikaan voi kokonaisuudessaan tavoittaa. Euroopan unionissa on 145 miljoonaa alle 30-vuotiasta nuorta, mikä edustaa noin 40:ää prosenttia koko väestöstä. Noin 70:ää miljoonaa nuorta opettaa yli neljä miljoonaa opettajaa 305 000 koulussa. Lisäksi noin 10 miljoonaa lasta saa esiopetusta. Korkeakouluasteen opetusta tarjoavia oppilaitoksia on noin 5 000, ja niissä opiskelee 11 miljoonaa opiskelijaa. Miljoonat aikuiset osallistuvat kursseille ajanmukaistaakseen tietojaan ja ammattitaitoaan.

Koulutusalan toimijoita on paljon. Niukkojen määrärahojen takia – alle prosentti yhteisön koko talousarviosta – Sokrates-ohjelmassa on jouduttu asettamaan etusijalle ne, joiden toiminnalla voi olla kerrannaisvaikutuksia. Osallistujien valinta on tärkeä kysymys, joka tullaan ottamaan huomioon ohjelman tulosten yksityiskohtaisessa arvioinnissa. On tehtävä vielä paljon, jotta jokaisen toiminnon ensisijaiset toimijat osaavat suuntautua oikein. Sokrates-ohjelman vaikutus on tiukasti sidoksissa osallistujavaltioiden toimiin, joita yhteisön toiminnalla voidaan ainoastaan täydentää.

1.5. Ohjelman talousarvio

Ohjelman perustamispäätöksen yhteydessä vahvistettu alustava talousarvio oli 850 miljoonaa euroa. Rahoituksen määrää oli aluksi tarkoitus tarkistaa ohjelman puolivälissä. Ohjelmaan kohdistettujen vaatimusten johdosta komissio ehdotti tarkistusta, joka hyväksyttynä nosti Sokrates-ohjelman rahoituksen 920 miljoonaan euroon. Lisäksi budjettivallan käyttäjä huomioi, että ohjelmasta oli rahoitettu tukimenoja 13 miljoonalla eurolla, ja lisäsi vastaavan summan viimeisen vuoden talousarvioon. Kokonaisrahoitus oli siis 933 miljoonaa euroa, mistä 920 miljoonaa oli tarkoitettu toimintamenoihin. Varoilla ei pystytty täyttämään kaikkia ohjelmalle

asetettuja vaatimuksia, jotka kasvoivat jatkuvasti. Myös Euroopan unionin jäsenyyttä hakenneet maat tulivat vähitellen mukaan Sokrates-ohjelmaan käyttäen hyväksi yhteisön Phare-ohjelmasta¹⁰ myönnettyjä varoja. Rahoituksen jakautuminen eri toimintamuotojen kesken vuosien 1995–1999 aikana on esitetty tämän kertomuksen liitteessä¹¹.

1.6. Sokrates-ohjelman rakenne

Sokrates-ohjelmaa toteuttaa komissio. Tässä tehtävässä sitä avustaa Sokrates-komitea, jossa on kaksi edustajaa jokaisesta jäsenvaltiosta ja jonka puheenjohtajana toimii komission edustaja. Komiteassa ovat edustettuina myös Islanti, Liechtenstein ja Norja Euroopan talousalueesta tehdyssä sopimuksessa määrättyinä edellytyksin. Lisäksi on perustettu kaksi alakomiteaa, toinen korkeakoulutuksen alalta, toinen kouluopetuksen alalta. Komissio on tyytyväinen erinomaiseen yhteistyöhön, joka on kehittynyt viiden viime vuoden aikana komitean ja molempien alakomiteoiden sekä ehdokasmaiden välisissä säännöllisissä neuvotteluissa.

Päätöksessä 819/95/EY määritellyt hakemusten jättö- ja valintamenettelyt vaihtelevat sen mukaan, onko kyseessä keskitetty toiminta, jota hallinnoi Euroopan komissio Sokrates-ohjelman ja Nuoriso-toimintaohjelman teknisen avun toimistojen avulla, vai hajautettu toiminta, jota hallinnoivat ohjelmaan osallistuvien maiden perustamat toimistot.

Osallistujavaltoihin sijoitetut toimipisteet vastaavat hajautettujen toimien hallinnosta ja seurannasta sekä kaikkien toimien tiedotuksesta. Toimistojen suuri määrä ohjelman käynnistysvaiheessa on aiheuttanut sekaannuksia tuensaajaehdokkaille ja hajanaisuutta toimien toteuttamisessa. Siksi komissio on kannustanut osallistujavaltoita yhtenäistämään omia rakenteitaan.

1.7. Ohjelman toteuttaminen vuosina 1995–1997

Ulkopuolisessa arviossa tehdään selkoa kolmenlaisista moitteista, joita Sokrates-ohjelmaan sen alkuvaiheessa osallistuneet ovat esittäneet. Arvostelu kohdistuu pääasiassa menettelyihin, tuloksista tiedottamiseen sekä ohjelman seuranta- ja arviointitoimiin kokonaisuudessaan.

Useiden menettelyjen katsotaan olleen liian raskaita ja monimutkaisia ohjelmalle osoitettuihin niukkoihin varoihin nähden. Hankkeiden rahoitukseen on pantu liikaa painoa opetuksellisten näkökohtien kustannuksella, ja maksuajat ovat edelleenkin usein liian pitkät. Komissio hyväksyy tämän arvostelun, ja se on alkanut keskustella siitä yksityiskohtaisesti osallistujavaltioiden kanssa. On tärkeää, että yksinkertaistettaessa menettelytapoja ohjelman seuraavassa vaiheessa otetaan huomioon kaikki ilmenneet ongelmat, jotka liittyvät komission toimiin mutta usein myös osallistujavaltioissa sijaitsevien toimipisteiden ja oppilaitosten menettelyihin.

¹⁰ Phare- ja Sokrates-ohjelmien yhdensuuntaistamisessa on ollut tiettyjä vaikeuksia, joita komissio on yrittänyt ratkaista tiiviissä yhteistyössä sekä yhteisön että jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa.

¹¹ Liite 2: Vuosien 1995–1999 jälkikäteen esitetyt talousarviot, jotka on eritelty toiminnoittain. Liite 3: jakautuminen toiminnoittain jakson 1995–1999 puolivälissä.

Ulkopuolisen arvion mukaan osallistujat, vammaisia lukuun ottamatta, pitävät tiedon saatavuutta jokseenkin tyydyttävänä. Sisällöltään tieto sen sijaan on ollut liian vaikeaselkoista. Lisäksi ohjelman tuloksista tiedottaminen on ollut pettymys. Sokrates-ohjelma on ollut suosittu, mutta sen näkyvyydestä ei ole huolehdittu tarpeeksi. Komissio aikoo ottaa arvostelun huomioon ja yhteistyössä osallistujamaiden kanssa kohdistaa tiedotustoimet tulevaisuudessa täsmällisemmin.

Lisäksi komissio myöntää, että ohjelman aloitusvaiheessa toteutetut seuranta- ja arviointitoimet eivät ole olleet riittäviä. Ulkopuolisella arvioijalla on ollut erityisen suuria vaikeuksia kerätä luotettavaa määrällistä tietoa hajautetuista toimista. Aihetta käsitellään yksityiskohtaisemmin ohjelman kehitysvaiheita koskevassa kohdassa¹².

2. OHJELMAN TULOKSET

Sokrates-ohjelman eri toimien avulla saavutettuja tuloksia on arvioitava aloitusvaiheessa asetettujen tavoitteiden pohjalta. Lisäksi arvioinnissa on otettava huomioon yhteisöohjelman varojen niukkuus osallistujavaltiotason koulutusbudjetteihin verrattuna.

Tulokset on esitetty ohjelman perustamispäätöksen yhteydessä määriteltyjen kymmenen tavoitteen mukaisesti¹³. Useat näistä tavoitteista ovat sidoksissa toisiinsa, ja niitä on sen vuoksi tarkasteltava yhdessä. Myös viiden viime vuoden aikana tapahtunut kehitys on otettava huomioon. Tämän jälkeen pohditaan ohjelmien johdonmukaisuutta¹⁴. Lopuksi esitellään eräitä merkittäväksi arvioituja tuloksia, vaikka ne eivät aivan vastaisikaan ohjelman tavoitteita.

Komissio arvioi, että neuvoston ja Euroopan parlamentin vuonna 1995 hyväksymien lukuisien tavoitteiden liiallinen epätarkkuus vaikeuttaa kokonaiskuvan saamista saavutetuista tuloksista. Selkeyden lisäämiseksi tässä kertomuksessa kiinnitetään ensisijaisesti huomiota tavoitteisiin, jotka liittyvät pyrkimykseen kehittää **Euroopan kansalaisuutta**¹⁵, toiseksi niihin, joiden päämääränä on parantaa **koulutusjärjestelmien laatua**¹⁶.

2.1. Eurooppalaisen ulottuvuuden kehittäminen opinnoissa eurooppalaisen identiteetin vahvistamiseksi

Tämä ohjelman kaikkien toimien päätavoite on samalla kaikkein yleisin. Tuloksia on vaikea mitata määrällisesti, mutta ne osoittavat ohjelmaan perustuneiden hankkeiden edistäneen Euroopan kansalaisuutta pohjustavia tärkeimpiä taitoja, erityisesti kielitaitoa, mutta myös viestintää sekä ennakokuluulojen ja kulttuuristen stereotyypioiden torjumista. Korkeakoulutuksen alalla Erasmus-toimintaan osallistuneet opiskelijat pitävät edelleen ulkomailla oleskelunsa tärkeimpinä saavutuksina kulttuurista ja kielellistä avoimuutta. Ohjelman muihin toimiin osallistuneista enemmistö korostaa ohjelman toimineen konkreettisena askeleena

¹² Kohta 3.2.: Käytettävissä olevat resurssit.

¹³ Yhdeksän erityistavoitetta sekä korkealaatuisen koulutuksen kehittämistä koskeva yleistavoite, jonka yhteydessä pohditaan Sokrates-ohjelman vaikutusta kansallisiin koulutusjärjestelmiin.

¹⁴ Päätöksen 819/95/EY 6 artikla.

¹⁵ Luvuissa 2.1, 2.2 ja 2.3 esitetyt tavoitteet a, b, d, e ja f.

¹⁶ Luvuissa 2.4, 2.5, 2.6 ja 2.7 esitetyt tavoitteet c, g, h ja i.

Euroopan kansalaisuuteen. Huomio koskee erityisesti unionin jäsenyyttä hakeneita Keski- ja Itä-Euroopan maita, joissa Sokrates-ohjelmalla on edistetty merkittävästi koulutusalan toimijoiden lämpenemistä Euroopan kansalaisuuden aatteelle.

Sokrates-ohjelmalla onkin tähän asti enemmän edistetty Euroopan kansalaisuuden käsitettä yleisesti kuin Eurooppa-ulottuvuuden sisällyttämistä opintoihin. Tässä asiassa on siis vielä paljon tehtävää etenkin kouluopetuksessa.

2.2. Kielitaidon ja eri kulttuurien tuntemuksen parantaminen

Entisen Lingua-ohjelman tavoitteena oli lisätä Euroopan unionin kielten tuntemusta. Lingua-ohjelman sisällyttämisellä laajempaan Sokrates-ohjelmaan¹⁷ pyrittiin vahvistamaan koulutusalan toimien yhteyksiä koko koulutussektoriin sekä kehittämään samanaikaisesti innovatiivisia toimintamuotoja kieltenopetuksen alalla. Sokrates-ohjelman Lingua-osassa on käynnistetty viisi täydentävää toimintamuotoa¹⁸.

Ulkopuolisessa arviossa korostetaan Lingua-ohjelmasta saatua hyvää kokonaisvaikutelmaa, mutta sen yksityiskohtaiset tulokset ovat ristiriitaiset. Lähes 3 000 tulevaa vieraiden kielten opettajaa osallistui vuosina 1995–1999 toimintamuotoon C. Kentän toimijat arvioivat tämän toiminnan tulokset parhaiksi etenkin Euroopan vähiten käytettyjen kielten oppimistavoitteen osalta. Toimintamuodolla E saatiin koulutushankkeisiin mukaan joka vuosi noin 1 500 oppilaitosta, joista suuri osa oli ammatillisia. Kieltenopetuksen laatua Euroopassa onnistuttiin parantamaan toimintamuotoon A (eurooppalaiset yhteistyöohjelmat kieltenopettajien kouluttamiseksi) kuuluvilla 73 hankkeella, ja niiden 35 000 opettajan ansiosta, jotka osallistuivat täydennyskoulutukseen vieraiden kielten opetuksen alalla (toimintamuoto B). Toimintamuotoon D (kieltenopetusmenetelmien ja kielitaidon arvioinnin kehittäminen) kuului 86 hanketta. Eri toimintamuotoihin osallistuneiden määrä oli suppea. Esimerkiksi toimintamuotoon B osallistuneet opettajat edustavat selvästi alle kymmentä prosenttia Euroopan vieraiden kielten opettajista. Toiminnan vaikutukset ovat kuitenkin myönteisiä, varsinkin kun Sokrates-ohjelmalla on voitu täydentää aktiivisia kansallisia toimia kieltenopetuksen alalla.

Kielten oppimisen tavoite ei rajoitu Lingua-ohjelmaan. Erityisesti Erasmus-ohjelman kautta useat opiskelijat ovat pystyneet lisäämään kielellisiä valmiuksiaan. Opiskelijoiden liikkuvuus vaikuttaa tuntuvasti vieraiden kielten oppimiseen. Tämä arvio voidaan ulottaa koskemaan kaikkia opetusalan yhteistyökumppaneita (oppilaita, opettajia, aikuisopiskelijoita jne.), jotka ovat käyttäneet vierasta kieltä osallistuessaan Sokrates-ohjelmasta rahoitettuihin liikkuvuus- tai yhteistyötoimiin¹⁹.

¹⁷ Sekä Leonardo da Vinci -ohjelmaan.

¹⁸ Eritelty tarkemmin liitteessä 1. Tavoitteet ovat seuraavat: toimintamodoilla A, B, ja C pyritään parantamaan kieltenopetuksen laatua Euroopassa. Toimintamuodolla D pyritään kehittämään kieltenopetuksen ja kielitaidon arvioinnin välineitä. Toimintamuodolla E rohkaistaan nuoria opiskelemaan ja käyttämään vieraita kieliä. Kaikissa Linguan toimintamodoissa annetaan etusija Euroopan unionissa vähiten käytetyille ja opetetuille kielille.

¹⁹ Koulujen väliset kumppanuudet: ks. Linguan toimintamuotoa E ja Comeniuksen toimintamuotoa 1 koskevan erityisarvioinnin päätelmät. Päätelmät ovat erittäin hyödyllisiä ohjelman toisessa vaiheessa, sillä uusiin koulukumppanuuksiin sisältyy kielellinen ulottuvuus, joka ennen kuului Lingua-ohjelman toimintamuotoon E.

Sokrates-ohjelman avulla kielten alalla saavutettuja tuloksia on kuitenkin heikentänyt ohjelman kahden tavoitteen välinen jännite. Laadullisella tavoitteella, johon on ylletty liian harvoin, pyritään kulttuurisen monimuotoisuuden periaatteen avulla edistämään Euroopan unionissa vähiten opetettujen kielten opiskelua. Määrällisellä tavoitteella puolestaan pyritään lisäämään yhtä tai useampaa vierasta kieltä puhuvien määrää. Tämän jälkimmäisen tavoitteen osalta Sokrates-ohjelman yhteistyö- ja liikkuvuustoimet ovat suosineet erityisesti englannin kieltä, ei niinkään sen opetusta, vaan sen asemaa yleisimpänä kansainvälisen viestinnän kielenä. Komissio puoltaa tavoitetta, jonka mukaan jokainen unionin kansalainen hallitsisi kahta vierasta yhteisökieltä²⁰. Vuonna 2001 järjestettävä Euroopan kielten teemavuosi tarjoaa tässä mielessä erinomaisen mahdollisuuden vahvistaa elinikäiseen kieltenoppimiseen liittyviä toimia²¹.

Opetuksen kansainvälisen ulottuvuuden edistäminen koskee suurta osaa ohjelman toimista. Erityisen tärkeä tavoite se on kouluopetuksessa, kun otetaan huomioon väkivallan ja rasismien lisääntyminen eri yhteiskunnissa.

Comenius-ohjelman toimintamuodosta 2 on voitu rahoittaa 350:tä hanketta vuosina 1995–1999. Hankkeiden aiheet ovat olleet erittäin vaihtelevia, ja niihin on kuulunut esimerkiksi yhtenäisten lähestymistapojen edistäminen isojen kaupunkien kouluissa, joissa on paljon siirtolaisten lapsia, sekä avoimen ja etäopetuksen menetelmien kehittäminen liikkuvien ammattien harjoittajille. Toisilla hankkeilla ovat pyritty oppilaiden aktiiviseen yhteistyöhön rasismien torjumiseksi kouluissa. Alalla on kuitenkin vielä paljon tehtävää, minkä vuoksi tämä tavoite on ohjelman uudessa vaiheessa selvästi etusijalla kaikissa Comenius-ohjelman toiminnaissa²².

Useilla aikuisopetuksen toiminnasta rahoitetuilla, rajatylittävillä yhteistyöhankkeilla pyritään niin ikään kehittämään opetuksen kansainvälistä ulottuvuutta järjestämällä opetusmoduuleja tai työllistymispolkuja etnisen identiteettinsä vuoksi syrjäytyneille henkilöille sekä ahdingossa eläville naisille.

2.3. Liikkuvuuden ja vaihdon edistäminen (opiskelijat, opettajat, koululaiset)

Liikkuvuuden edistäminen on yksi ohjelman tärkeimmistä tavoitteista²³. Komissio valittaa kuitenkin sitä, että ohjelman perustamispäätöksessä liikkuvuus otettiin yhdeksi ohjelman tavoitteista, kun sen ei itse asiassa olisi pitänyt olla tavoite sinänsä vaan väline ennen kaikkea Euroopan kansalaisuuden kehittämisessä. Euroopan yhteisön alueella on vielä jäljellä lukuisia liikkuvuuden esteitä. Siksi tämä aihe, johon Erasmus-ohjelman suosio 1980-luvun lopulla perustui, on edelleen hyvin

²⁰ Ehdotettu Valkoisessa kirjassa koulutuksesta – kohti kognitiivista yhteiskuntaa (1995).

²¹ Komission esittämä Euroopan parlamentin ja neuvoston päätösehdotus – KOM(1999)485 lopullinen, 13.10.1999.

²² Amsterdamin sopimuksen 13 artiklan määräykset sukupuoleen, rotuun tai etniseen alkuperään perustuvan syrjinnän torjumisesta vahvistavat tavoitteen poliittista merkitystä.

²³ Tässä luvussa arvioidaan tuloksia ohjelman tavoitteista d, e ja f, joilla pyritään tukemaan opettajien ja opiskelijoiden liikkuvuutta sekä koululaisten keskinäistä yhteydenpitoa. Liitteenä on tilastotietoja. Liite 4: opiskelijoiden liikkuvuus, Erasmus-ohjelman toimet (1995–1999). Liite 5: opettajien liikkuvuus, Comenius-, Lingua- ja Erasmus-ohjelmien toimet (1995–1999). Liite 6: koululaisten liikkuvuus Lingua-ohjelman toimintamuodossa E (1995–1999).

ajankohtainen Euroopassa etenkin koulutuksen alalla²⁴. Tässä kertomuksessa pyritään arvioimaan saavutettuja tuloksia sekä määrällisesti että laadullisesti.

Määrällisesti tulokset ovat merkittäviä. Yli puolet Erasmus-ohjelman talousarviosta varattiin niiden opiskelijoiden liikkuvuusapurahoihin, jotka halusivat suorittaa osan opinnoistaan toisessa osallistujavaltiossa (toimintamuoto 2). Noin 460 000 opiskelijaa käytti hyväkseen tätä mahdollisuutta vuosina 1995–1999 (yli 90 000 vuosina 1998–1999), mikä on kaksinkertainen määrä verrattuna edelliseen viiden vuoden jaksoon (1990–1995)²⁵. Osallistujien määrän kaksinkertaistuminen on sitäkin merkittävämpää, kun samanaikaisesti suurimmassa osassa osallistujamaita opiskelijoiden määrä kasvoi huomattavasti. Opiskelijoiden liikkuvuuteen käyttämä aika on keskimäärin hieman alle seitsemän kuukautta. Lisäksi yli 40 000 eurooppalaista yliopisto-opettajaa saattoi käyttää hyväkseen akateemista liikkuvuutta aluksi osana oppilaitosten välistä yhteistyöohjelmaa sekä myöhemmin oppilaitosten keskinäisten sopimusten pohjalta. Liikkuvuutta hyödyntäneiden opettajien vuotuinen määrä on kasvanut 1 400:sta (lukuvuonna 1990/91) 7 000:een (lukuvuonna 1998/99).

Myös useat Comenius- ja Lingua-ohjelmien toimet ovat mahdollistaneet opettajien liikkuvuuden. Noin 40 000 henkilöä on osallistunut opettajille tarkoitettuille täydennyskoulutuskursseille etupäässä kielten alalla.

Sokrates-ohjelman perustamispäätöksessä ei säädetä koululaisten liikkuvuudesta, vaan tavoitteena on yleisemmin ”oppilaiden välisten yhteyksien edistäminen Euroopan unionin tasolla”. Noin 150 000 koululaista ja kieltenopettajaa osallistui liikkuvuustoimiin vuosina 1995–1999 kielten alan yhteishankkeen loppuvaiheessa (Linguan toimintamuoto E). Vaikka koululaisten liikkuvuus ei kuulukaan Comeniuksen toimintamuodon 1 tukikelpoisiin menoihin, ulkopuolisesta erityisarviosta käy ilmi, että puoleen eurooppalaisista koulutushankkeista sisältyy myös fyysinen liikkuvuus, jonka kustannuksista on huolehdittu pääasiassa paikallisin varoin.

Laadullinen arviointi on monimutkaisempaa, kun otetaan huomioon koulutusalan toimijoiden ja päättäjien moninaiset odotukset liikkuvuudesta, jota ei voida itsessään pitää tavoitteena. Liikkuvuuden vaikutus riippuu lisäksi suuresti tutkintojen ja opintojaksojen tunnustamisongelmien ratkaisemisesta²⁶.

Yksityiskohtainen analyysi osoittaa opiskelijoiden liikkuvuuden jakautuvan epätasaisesti maiden²⁷ ja opintoalojen²⁸ kesken. Lisäksi ulkopuolisesta arviosta käy ilmi, että osallistujamaiden välillä on edelleen suuria eroja opiskelijoille myönnettyjen apurahojen määrissä, jotka vaihtelevat alle sadasta eurosta yli

²⁴ Vuoden 2000 lopulla Euroopan parlamentissa ja neuvostossa keskusteltiin suosituksesta, jolla pyritään edistämään opiskelijoiden, koulutuksessa olevien, nuorten vapaaehtoisten, opettajien ja kouluttajien liikkuvuutta yhteisössä – puheenjohtajamaa Ranskan ehdotus liikkuvuutta edistävän hankkeen toimintasuunnitelmaksi.

²⁵ Todellinen liikkuvuus jäi kuitenkin puoleen siitä määrästä, jota korkeakouluasteen oppilaitokset olivat etukäteen suunnitelleet ja jonka mukaan komissio oli mitoittanut tukibudjettinsa.

²⁶ Ks. kohta 2.5.

²⁷ Vuosina 1997–1998 Yhdistynyt kuningaskunta, Irlanti ja Alankomaat ottivat vastaan enemmän Erasmus-ohjelmaan osallistuvia opiskelijoita kuin niistä lähti toisiin maihin, mikä vahvistaa englannin kielen merkittävän aseman liikkuvuustoimissa. Viime vuosina Suomi ja Alankomaat ovat onnistuneet houkuttelemaan yhä suurempia määriä opiskelijoita englanninkielisellä opetuksella – katso luku 2.2.

²⁸ Tarkka alakohtainen analyysi: ks. ”Erasmus/tekniikka” -erityisarvioinnin päätelmät.

kahdeksaan sataan euroon kuukaudessa. Tästä erosta ei pidä tehdä liian pikaisia johtopäätöksiä. Tosiasiassa keskimäärin 60 prosenttia apurahoista tulee Sokrates-ohjelmasta ja loput 40 prosenttia muista lähteistä. Tämän keskiarvo on tulos osallistujavaltioiden erilaisesta tilanteesta. Samalla kun opiskelijoille keskimäärin myönnettyt apurahat ovat pienentyneet – 1 220 ecusta lukuvuonna 1990/91 vain 959 ecuun lukuvuonna 1997/98 – on vanhempien antama apu vastaavasti kasvanut. Tämä suuntaus on omiaan lisäämään eriarvoisuutta opiskelijoiden välillä. Komissio pyrkii edistämään keskustelua alueellisten tai paikallisten järjestelmien sekä yksityisen sektorin kasvavasta osallistumisesta opiskelijoiden liikkuvuutta edistävien toimien rahoitukseen eräissä maissa.

Opettajien liikkuvuus ei asian myönteisyydestä huolimatta ole onnistunut aivan odotetusti. Comenius-ohjelmassa ehdotetut liikkuvuustoimet saivat hyvän vastaanoton. Kouluissa opettajien poissaololle on kuitenkin usein esteitä, eikä opettajien liikkuvuudesta koko koulutusyhteisölle koituvaa ”lisäarvoa” pystytä hyödyntämään (virallisesti eikä epävirallisestikaan). Korkeakouluopetuksessa Erasmus-ohjelmaan osallistuneiden opettajien keskimääräinen liikkuvuus väheni 24 päivästä (lukuvuonna 1990/91) kahdeksaan päivään (lukuvuonna 1998/99), joten mitään merkittäviä vaikutuksia ei ole odotettavissa. Komissio ei osaa vastata kysymykseen siitä, miten tulisi valita liikkuvuustoimista ensisijaisesti hyötyvät opettajat. Tyypillinen Comenius- ja Lingua-ohjelmiin osallistuja on ollut 40–50-vuotias opettaja, jolla on noin viidentoista vuoden kokemus. Kuten ulkopuolisessa arviossa annetaan ymmärtää, komissio itse asiassa kannustaa osallistujamaita tarjoamaan vapaaehtoista mahdollisuutta liikkuvuuteen pikemminkin uransa alussa oleville opettajille.

Koululaisten keskinäinen yhteydenpito Euroopan tasolla, sisältyipä siihen liikkuvuutta tai ei, on kiistatta edistänyt Euroopan kansalaisuuden käsitteen yleistä omaksumista. Kokonaisvaikutuksesta sen sijaan kannattaisi keskustella, sillä varat ovat niukat koulujen suureen määrään nähden²⁹.

Komissio toivoo painopistekeskustelua liikkuvuuden yleisistä tavoitteista, joilla pyritään saavuttamaan mahdollisimman laajalti koulutusalan toimijoita, suhteessa valikoiviin tavoitteisiin, joilla tähdätään koulutusalan innovaatioihin ja tulevaisuudentutkimukseen. On toivottavaa, että tavoitteet täydentävät toisiaan, mutta tämä edellyttää, että unionin tasolla käynnistetyillä toimilla luodaan ajan mittaan riittävät ja tasapainoiset yhteydet osallistujavaltiotasolle. Tämä koskee etenkin laajoille joukoille tarkoitettuja toimia, joita voitaisiin toteuttaa esimerkiksi osallistujavaltioiden omien liikkuvuusohjelmien pohjalta.

2.4. Oppilaitosten yhteistyö kaikilla koulutuksen tasoilla

Tämä perustavoite on yhteinen ohjelman kaikille toimille³⁰.

²⁹ Ulkopuolisen erityisarvion mukaan puoleen eurooppalaisista koulutushankkeista liittyi koululaisten liikkuvuutta, vaikkei niitä rahoitettu Sokrates-ohjelmasta, mikä tuo hyödyllisen lisän keskusteluun.

³⁰ Liitteenä on eräitä tilastotietoja. Liite 7: korkeakoulukohtaiset sopimukset, Erasmus-ohjelman toimet (1999). Liite 8: luettelo nykyisistä aihepiirikohtaisista verkoista, Erasmus-ohjelman toimet. Liite 9: eurooppalaisiin koulutushankkeisiin osallistuvat koulut, Comenius-ohjelman toimet (1999).

Ohjelman puitteissa kehitettyä korkeakouluyhteistyötä on haluttu organisoida ja vahvistaa sekä taata sille oppilaitosten tuki Erasmus-ohjelman toimintamuodon 1 mukaisesti korkeakoulukohtaisilla sopimuksilla ja aihepiirikohtaisilla verkoilla.

Korkeakoulukohtainen sopimus yhdistää korkeakoulutusta tarjoavat laitokset yhdenmukaisen eurooppalaisen yhteistyöpolitiikan kehittämiseen, johon ne sitoutuvat hakemuksensa liitteenä olevassa Eurooppa-politiikkaa koskevassa lausunnossa. Tämän järjestelmän ansiosta yliopistojen Eurooppa-toimet ovat tulosta yhtenäisestä strategiasta, oppilaitosten sitoutumisesta kaikilla tasoilla ja laajoista sisäisistä neuvotteluista, eivätkä ne jää ainoastaan yksittäisten opettajien tai tiedekuntaosastojen aloitteellisuuden piiriin kuuluvaksi akateemiseksi asiaksi.

Ulkopuolisessa arviossa³¹ korostetaan, että siirtymävaikeudet entisistä korkeakouluasteen oppilaitosten välisistä yhteistyöohjelmista korkeakoulukohtaisiin sopimuksiin vaikuttavat nyt voitetuilta, ja oppilaitokset voivat harjoittaa aktiivisempaa eurooppalaista politiikkaa. Joka vuosi 1 800 korkeakoulutusta tarjoavaa oppilaitosta tekee komission kanssa laitoskohtaisen sopimuksen. Kumppanuushankkeita on vuosittain noin 5 000. Niihin kuuluvat intensiiviohjelmat (yhteensä noin 900) ja opinto-ohjelmien yhteinen kehittäminen (yhteensä noin 400 hanketta ja 2 000 osallistujaa). Tämä erityisesti Keski-Euroopan maissa todettu myönteinen suuntaus tuntuu kuitenkin ajan myötä hidastuneen, mikä antaa aiheita pohdintaan. On tärkeää, että samalla kun ohjelmalle on hyötyä institutionaalisen kehityksen vahvistamisesta, se antaa yliopistojen henkilöstölle mahdollisuuden osallistua henkilökohtaisesti eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin. Ulkopuolisessa arviossa analysoidaan perusteellisesti 53:a korkeakoulutusohjelmaa, jotka ovat lupaavia, mikäli hankkeiden toteuttajilla on selkeä institutionaalinen tuki. Komissio kehottaa osallistujamaita pohtimaan tätä kysymystä perusteellisesti suhteessa yliopistojen opetustyyliin.

Yliopistolliset yhteistyöhankkeet yleisesti kiinnostavista aiheista (tunnetaan paremmin nimellä ”aihepiirikohtaiset verkot”) ovat uusi toimintamuoto Sokrates-ohjelmassa. Näiden hankkeiden päätavoitteena on määritellä ja kehittää eurooppalaista ulottuvuutta yliopistollisissa erityisoppiaineissa sekä käsitellä muita yleisesti kiinnostavia kysymyksiä yliopistojen tiedekuntien ja laitosten sekä yliopistojärjestöjen (eräissä tapauksissa myös ammattialajärjestöjen) yhteistyön avulla. Ensimmäiset aihepiirikohtaiset verkot aloittivat toimintansa lukuvuonna 1996/97. Nykyiset 42 aihepiirikohtaista verkkoa kattavat useita aloja ja niihin kuuluu kaikkiaan noin 1 700 oppilaitosta. Ulkopuolisessa arviossa suhtaudutaan varovasti tähän vielä tuoreeseen aloitteeseen, jonka tuloksia voitaneen arvioida paremmin ohjelman seuraavassa vaiheessa.

Yksi Sokrates-ohjelman suurista innovaatioista on ollut tarjota oppivelvollisuusopetusta antaville oppilaitoksille ensimmäistä kertaa mahdollisuus osallistua eurooppalaisiin yhteistyöhankkeisiin, jotka ovat tähän asti olleet tarkoitettuja vain korkeakouluopetukseen ja kielten alalle (Lingua). Ulkopuolisen arvion mukaan yli kahden miljoonan koululaisen osallistumisella Comenius-ohjelman toimintamuodon 1 hankkeisiin on ollut myönteinen vaikutus. Vuosina 1995–1999 yhteensä 15 000 koulua, eli melkein neljä prosenttia EU:n 15

³¹

Arviossa otetaan huomioon CRE:n (Euroopan yliopistojen rehtorien järjestö) laaja tutkimus komission tukemasta hankkeesta ”Emerging European policy profiles of higher education institutions” (1998).

jäsenvaltion kouluista, on tehnyt yhteistyötä 3 700 eurooppalaisessa koulutushankkeessa. Kouluista noin kolmasosa on peruskouluopetusta antavia kouluja, ja vuosina 1995–1999 niiden määrä on kasvanut 1 500:sta 9 000:een. Nämä luvut ovat ulkopuolisessa arviossa herättäneet kysymyksen laajoille piireille tarkoitettujen tavoitteiden todellisesta tehosta, kun niitä yritetään toteuttaa talousarvioltaan suppean ohjelman puitteissa. Tämä pätee erityisesti kouluopetukseen, jota antaa unionin alueella yli 300 000 koulua. Ulkopuolisessa erityisarviossa korostetaan useiden hankkeiden monitieteellisyyttä sekä sitä, että ne kannustavat yhteistyöhön monikulttuurisessa, suvaitsevaisuutta edistävässä ympäristössä. Lisäksi opetushenkilöstölle tarkoitettua täydennyskoulutusta (Comeniuksen toimintamuoto 3, Linguan toimintamuodot A ja B) vahvistetaan ohjelman uudessa vaiheessa.

Yhteistyö on myös yksi Lingua-toimien, aikuiskoulutuksen sekä avoimen ja etäopetuksen vahvoista puolista.

Lingua on mahdollistanut hedelmällisen yhteistyön kieltenopettajia kouluttavien oppilaitosten välillä sekä auttanut luomaan ja levittämään useita erilaisia kieltenopetusmenetelmiä ja koulutuskursseja, joiden avulla opettajat ovat voineet vastata uusiin haasteisiin.

Sokrates-ohjelman varoista 2,7 prosenttia on varattu uuteen toimintamuotoon aikuiskoulutukseen³², joka on mahdollistanut Euroopan-tasoisien yhteistyön erittäin laajoille kansalaisryhmille koulu- ja korkeakouluopetuksen ulkopuolella. Etusijalla ovat olleet ohjelman seuraavat osiot: koulutuksen kysynnän edistäminen, koulutustoimien tarjonnan laadun parantaminen ja tukipalvelujen kehittäminen aikuisopiskelijoille ja -kouluttajille sekä joustavien tiedonvahvistamisjärjestelmien edistäminen. Hankkeiden ensisijaisena kohdeyleisönä ovat olleet tiedon levittäjät (kuten kouluttajat ja opettajat). Unescon ja Euroopan neuvoston kanssa on päästy hyvään yhteistyöhön. Tähän toimeen sisältyvät valtavat mahdollisuudet oikeuttavat antamaan ohjelman toisessa vaiheessa tärkeän aseman Grundtvig-toiminnalle, jossa ylitetään aikuiskoulutuksen rajat ja kiinnitetään huomiota kaikkiin elinikäisen oppimisen väyliin niin virallisen koulujärjestelmän piirissä kuin sen ulkopuolellakin.

2.5. Tutkintojen, opintojaksojen ja muiden pätevyystodistusten tunnustaminen

Euroopan kansalaiset voivat vapaasti liikkua ja valita asuinpaikkansa Euroopan unionissa vain silloin, kun heidän pätevyytensä ja tutkintonsa tunnustetaan. Siksi tutkintojen, opintojaksojen ja muiden pätevyystodistusten tunnustaminen liittyy edellä kuvattuun liikkuvuuden tavoitteeseen. Tätä tarkoitusta varten Sokrates-ohjelmassa on kaksi erityisjärjestelmää: Erasmus-ohjelman toimintamuotoon 1 sisältyvä EOAS (eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmä) sekä tutkintotodistusten akateemisen tunnustamisen kansallisten tiedotuskeskusten yhteisölaajuinen verkko Naric (III luku, 3 toimintamuoto, 4 kohta). Sokrates-ohjelmassa puolletaan avoimuutta myös virallisen koulujärjestelmän ulkopuolisten opintojärjestelmien tunnustamisessa.

³²

Ulkopuolisessa arviossa on otettu huomioon noin sadan vuosina 1995–1997 toteutetun hankkeen arviointitulokset. Arviot on laatinut Deutsches Institut für Erwachsenenbildung komission pyynnöstä (Moped-hanke).

Sokrates-ohjelmalla on jatkettu ja vahvistettu EOAS:n täytäntöönpanoa Euroopan unionista tehdyssä sopimuksessa määrättyjen toimivaltuuksien rajoissa. EOAS:ää käyttävien korkeakoulutusta tarjoavien oppilaitosten (tiedekunnat ja laitokset) määrä on vuosina 1989–1999 kasvanut 145:stä yli 1 200:aan (yhteensä 5 000 tiedekuntaa tai laitosta). Tämä luku kattaa noin puolet Erasmus-ohjelman opiskelijoista. EOAS on vastedes osa oppilaitosten toimintapolitiikkaa, se yleistyy lähitulevaisuudessa. Ulkopuolisen arvion mukaan EOAS on saavuttanut tavoitteensa noin 85 prosentissa tapauksista. EOAS:n ulkopuolella opiskelijoiden suorituksista tunnustetaan keskimäärin 75 prosenttia. Luku perustuu opiskelijoille tehtyihin kyselyihin, eikä siitä ilmene opiskelijoiden odotusten ja sopimustenmukaisten oikeuksien mahdollinen yhteensopimattomuus. Komissio toivoo, että yliopistot analysoisivat arvioinnin tulokset huolellisesti, jotta voitaisiin toteuttaa maakohtaiset erot huomioon ottavia parannuksia. Koska käyttäjien määrä on kasvanut räjähdysmäisesti ja järjestelmä on laajentunut assosioituneisiin maihin sekä eri aloille, kuten elinikäiseen oppimiseen, on myös tiedotus-, neuvonta- ja seurantatoimia vahvistettava EOAS:n tehokkaan täytäntöönpanon varmistamiseksi kaikissa maissa.

Vuonna 1984 perustettu Naric-verkko (tutkintotodistusten akateemisen tunnustamisen kansallisten tiedotuskeskusten verkko) muodostuu tällä hetkellä 32 kansallisesta tiedotuskeskuksesta, joukossa Euroopan unionin jäsenvaltiot, EFTA-maat, Keski- ja Itä-Euroopan maat sekä Kypros ja Malta. Verkosto on jatkanut ja vahvistanut tutkintojen tunnustamista koskevaa tiedotus- ja neuvontatoimintaa. Komissio on laatinut yhteistyössä Euroopan neuvoston ja Unescon kanssa tutkintotodistuksiin liitettävän eurooppalaisen lisäosan, joka on määrä hyväksyä useissa Sokrates-ohjelmaan osallistuvissa maissa ja muuallakin. Näin edistettäisiin kelpoisuusvaatimusten avoimuutta ja siis myös tutkintojen tunnustamista. Naric-verkoston toimien vaikutuksia ei ole voitu mitata ulkopuolisen arvion avulla.

Aikuiskoulutuksessa hankitun tiedon tunnustamisessa ei ole vielä päästy toivottuihin tuloksiin. Kaikkien ammatillisten tietojen ja kokemusten vahvistamisen olisi oltava tärkeässä asemassa ohjelman uudessa vaiheessa osana Grundtvig-toimintaa, jonka tavoitteet liittyvät elinikäiseen oppimiseen.

2.6. Avoimen ja etäopiskelun edistäminen

Tämä tavoite asetettiin ennen Internetin suosion räjähdysmäistä kasvua Euroopassa. Sitä tarkistettiin Sokrates-ohjelman ensimmäisen vaiheen aikana, jotta voitaisiin ottaa huomioon Internetin käyttö opetuksessa ja opetukseen tarkoitetun multimedian nopea kehitys. Avoimen ja etäopiskelun käsite ymmärretään paremmin anglosaksisissa maissa ja Pohjoismaissa kuin Etelä-Euroopassa, mikä on jarruttanut eräiden maiden osallistumista. Ohjelman uudessa vaiheessa Minerva-toiminnan määrittely ja sen liittäminen eLearning-aloitteeseen auttaneen tämän esteen voittamisessa.

Tavoitteen saavuttamiseen on myönnetty varoja niukasti, etenkin jos niitä verrataan samalla alalla tutkimukseen ja teknologiseen kehittämiseen myönnettyihin yhteisön varoihin (1995–1999 joka vuosi yli 30 miljoonaa euroa). Tämä havainto on otettava huomioon, jotta varmistettaisiin eLearning-aloitteen onnistuminen tulevaisuudessa. Aloite on yhteydessä eEurope-toimintasuunnitelmaan, jonka tavoitteena on tehdä Euroopasta maailman kilpailukykyisin talous ja mahdollistaa tietojen ja taitojen yhteiskunta.

Hankkeita on hyväksytty 166. Niissä on ollut mukana yli tuhat henkilöä ja järjestöä, ja hankkeisiin osallistujat ovat vaihtuneet säännöllisesti. Perinteiset yliopistot ja koulujärjestöt ovat osallistuneet aktiivisemmin kuin avoimet ja etäyliopistot. Ulkopuolisessa arviossa korostetaan oikeutetusti erityisopetusalan toimijoiden merkittävää mukanaoloa, sillä he ovat yleensä lähtöisin maaseudulta ja työskentelevät erityisryhmien kanssa (naiset, vaikeuksissa olevat nuoret). Sitä vastoin ohjelmaan kuuluvien hankkeiden rakenne on estänyt järjestelmällisemmän yhteistyön toteuttamisen päättävien elinten välillä (opetusministeriöt, yliopistojen rehtorit jne.)³³. Nämä toteamukset on otettava huomioon Minerva-toiminnassa eLearning-aloitteen puitteissa määritellyllä tavalla. Lisäksi toimintaa olisi kohdistettava enemmän ala- ja yläasteen koulutukseen sekä vahvistettava julkisen ja yksityisen sektorin välistä kumppanuutta perinteisten koulutusalan toimijoiden rinnalla.

Näiden toimien avulla on voitu edistää verkottumista ja kehittää laajaa asiantuntemusta. Organisaatiomallien ja opetusmenetelmien kehittämiseen on kiinnitetty paljon huomiota, jotta etusijalle tulisi opetusmenetelmien hallinta eikä huomiota kiinnitettäisi ainoastaan tuotteisiin. Hankkeiden onnistuminen on näin ollen riippunut suuresti käytettyjen menetelmien laadusta, kuten esimerkiksi oppilaiden ja/tai opettajien välisestä yhteistyöstä tai eri puolilla asuvien oppilaiden itse tuottamasta multimedia-aineistosta. Joka toinen vuosi järjestettävissä koordinaatiokokouksissa on löydetty uusia yhteistyömuotoja ja vahvistettu hankkeita.

Mainittujen 166 kokeiluhankkeen lisäksi on rahoitettu muitakin verkottumiseen ja uusiin menetelmiin perehdyttämiseen tähtääviä toimia. Tutkimuksesta ja teknisestä kehittämisestä vastaavat pääosastot ovat julkaisseet Leonardo da Vinci -ohjelman toteuttajien kanssa ehdotuspyynnön, jonka puitteissa on tuettu neljäätoista multimediaopetushanketta. Tässä yhteydessä perustettiin myös Euroopan kouluverkko -hanke, joka yhdistää 21 opetusministeriön ja lukuisten multimediateknologiateollisuuden toimijoiden hankkeet³⁴. Edellä mainitulla toiminnalla rahoitettiin vuosina 1998 ja 1999 suoraan 150:tä hanketta osana Netd@ys Europe³⁵ -toimintaa, jonka tavoitteena on tutustuttaa koulut viestintäverkkoihin ja edistää niiden käyttöä innostavien ja viestimissä laajasti huomioitujen tapahtumien avulla.

2.7. Tietojen ja kokemusten vaihdon edistäminen

Sokrates-ohjelman laaja-alaisiin toimiin kuuluvalla toimintamuodolla 3 on voitu tukea toimia ja rakenteita, joiden tarkoituksena on edistää osallistujamaiden välistä kokemusten vaihtoa koulutusalaalla. Tämä toiminta koostuu neljästä osasta: koulutuspolitiikan yleisesti kiinnostavat kysymykset, Eurydice-verkko, Arion-opintokäynnit ja Naric-verkko.

³³ Lukuun ottamatta eräitä hankkeita, kuten erään eurooppalaisten yliopistojen liiton toteuttama Humanities-hanke tai jäljempänä mainittava Euroopan kouluverkko -hanke.

³⁴ Kyseessä on jäsenvaltioiden ja komission yhteinen strateginen aloite koulutukseen liittyviä multimediatointoja käsittelevän 6 päivänä toukokuuta 1996 annetun neuvoston päätöslauselman täytäntöön panemiseksi. Internetissä on asiaa käsittelevä sivu <http://www.eun.org>, jonka kautta pääsee Euroopan koulutusalaalle tarkoitettuihin yhteisiin monikielisiin tieto- ja viestintäpalveluihin.

³⁵ Toiminta liittyy vuonna 1997 määritellyyn komission toimintasuunnitelmaan ”Oppiminen tietoyhteiskunnassa”.

”Yleisesti kiinnostavien koulutuspoliittisten kysymysten” puitteissa komissio on myöntänyt tukea erityistoimille, jotka liittyvät neuvoston vahvistamiin ensisijaisiin aiheisiin. Sokrates-ohjelman perustamispäätöksessä määritellään tämän alakohtaisen toiminnan kaksi painopistettä: ”koulutuksen merkitys nuorille, jotka lähtevät koulutusjärjestelmästä ilman riittävää valmentamista” ja ”opetuksen laadun arviointimenetelmät”. Näihin aluksi valittuihin aiheisiin lisättiin vuonna 1997 vielä kolmas, elinikäisen oppimisen teemavuoteen liittyvä ”aikuiskoulutus”.

Näiden aiheiden mukaisten hankkeiden toteuttaminen käynnistettiin Euroopan yhteisön virallisessa lehdessä vuosina 1995–1998 julkaistujen neljän ehdotuspyynnön avulla. Vuosi 1999 käytettiin noin viidenkymmenen, ohjelman käynnistämisestä asti rahoitetun hankkeen tulosten hyödyntämiseen ja levittämiseen. Eräät hankkeet, kuten koulutuksen laadun arviointia koskeva kokeiluhanke³⁶, ovat olleet poliittiselta vaikutukseltaan merkittäviä.

Arion-ohjelma mahdollisti kokemustenvaihdon, jolla edistettiin koulutusjärjestelmien keskinäistä tuntemusta ja rikastuttamista koulutusalan asiantuntijoille ja päättäjille järjestettyjen opintokäyntien avulla. Viiden vuoden aikana tämän Sokrates-ohjelmaan kuuluvan toiminnan puitteissa järjestettiin 750 opintokäyntiä, joihin osallistui noin 8 000 henkeä.

Euroopan koulutusalan Eurydice-tietoverkolla jatkettiin Sokrates-ohjelmaan osallistuvien maiden koulutusjärjestelmistä kertovan tiedon työstämistä ja levitystä. Verkkoon kuuluu nykyisin 33 kansallista ja yksi eurooppalainen yksikkö. Sen tehtävänä on toimittaa osallistujamaiden ja Euroopan viranomaisille sekä koulutuksesta kiinnostuneille kansalaisille vertailututkimuksia koulutusjärjestelmien ja -toimien organisoinnista ja kehityksestä.

Eurydicen avulla saavutettuihin tuloksiin kuuluu esimerkiksi 19 vertailututkimuksen ja aihepiireiltään vaihtelevien perusasiakirjojen tuottaminen ja julkaisu, neljä painosta Euroopan yhteisöjen tilastotoimiston Eurostatin kanssa laaditusta kertomuksesta ”Avainlukuja koulutuksesta Euroopassa” sekä Euroopan koulutusjärjestelmiä koskevan yhteisön tietokannan (Eurybase)³⁷ vuosittainen päivitys ja siitä tiedottaminen. Komissio tukeutuu tulevaisuudessa verkon asiantuntemukseen pitääkseen yllä yhteisön koulutusalaan koskevaa keskustelua tarkkaan harkittujen tavoitteiden pohjalta.

2.8. Yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen laadun kehittäminen

Sokrates-ohjelman avulla ei ainoastaan pyritä saavuttamaan edellä kuvatut yhdeksän erityistavoitetta, vaan myös edistämään niiden avulla laadukkaan yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen kehittämistä osallistujavaltioissa³⁸. Komission mukaan kysymys Sokrates-ohjelman vaikutuksesta kansallisiin koulutusjärjestelmiin on oleellinen asia, josta voidaan saada tietoa ulkopuolisen arvion avulla. Poliittiset

³⁶ Hanke yhdisti 101 keskiasteen koulua 18 maasta ja auttoi aikaansaamaan ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston suositukseksi eurooppalaisesta yhteistyöstä kouluopetuksen laadunarvioinnissa, KOM(1999)709 lopullinen, 24.1.2000.

³⁷ Internet-sivujen osoite: www.eurydice.org

³⁸ Sokrates-ohjelman perustamispäätöksen 1 artikla ja Euroopan unionista tehdyn sopimuksen 149 artikla – ks. kohta 1.2.

päättäjät myöntävät yleensä, joskin epämääräisesti, että ohjelmalla on ollut tällaista vaikutusta.

Korkeakoulutuksen alalla ohjelma on kiistämättä helpottanut kansallisten järjestelmien uudistamista ja useiden Euroopan laajuisten aloitteiden käynnistämistä. Kansallisella tasolla Sokrates-ohjelmalla voidaan vapaaehtoiselta pohjalta vaikuttaa opintojen organisointiin ja rakenteeseen. Siirtojärjestelmä, jonka useat Euroopan maat ovat hyväksyneet tai jota ne ovat parhaillaan hyväksymässä (ja jonka ansiosta opintoja voidaan järjestää moduuleina), merkitsee Erasmus-vaihtojen yhteydessä perustetun eurooppalaisen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmän EOAS:n laajentamista koskemaan osallistujamaiden kaikkia opiskelijoita. Erasmus-yhteistyömallin avulla on lisäksi voitu aloittaa yhteistyö amerikkalaisten, kanadalaisten, aasialaisten ja afrikkalaisten korkeakouluasteen oppilaitosten kanssa. Eri maiden yhteistyökumppanit ovat paikallisella tasolla kehittäneet Erasmus-ohjelmaan kuuluvia eurooppalaisia opinto-ohjelmia, jotka ovat lisänneet ohjelmaan osallistuvien yliopistojen opetustarjontaa. Siihen voivat osallistua liikkuvuustoimissa mukana olevien opiskelijoiden lisäksi kaikki muutkin opiskelijat.

Halu tehdä yhteistyötä toisten maiden kanssa sekä tarve tunnustaa Erasmus-vaihdot ja edistää niitä on auttanut avautumista ja erilaisten olosuhteiden vertailua ja hyväksymistä kaikkialla Euroopassa. Näin on vauhditettu tärkeitä muutoksia ja innovatiivisia aloitteita, kuten Bolognan julistusta³⁹, jonka tavoitteena on eurooppalaisen korkeakoulutusalueen toteuttaminen. Julistuksen kuudesta tavoitteesta neljä koskee Erasmus-ohjelman toimien ja välineiden vahvistamista ja yleistämistä (liikkuvuuden edistäminen, EOAS:n laajentaminen, tutkintotodistuksiin liitettävä eurooppalainen lisäosa sekä yhteistyö laadunvarmistuksessa).

Koska Sokrates-ohjelman muut toimintamuodot ovat uudempia, niiden vaikutusta ei vielä voida arvioida yhtä tarkasti kuin korkeakoulutuksen alalla⁴⁰. Aihetta on analysoitava lisää tulevina vuosina. Sen sijaan siirtyminen ohjelman uuteen vaiheeseen sekä osallistujavaltioiden välisissä keskusteluissa tapahtunut eurooppalaista koulutusalaan koskeva viimeisin kehitys antaa aihetta optimismiin⁴¹.

Ohjelman avulla toteutettu tietojen ja kokemusten vaihdon edistäminen koulutuskomitean kanssa yhteisymmärryksessä valituista ensisijaisista aiheista on auttanut suuntaamaan eurooppalaista yhteistyötä aloille, jotka voivat auttaa parantamaan kansallisten koulutusjärjestelmien laatua⁴² tarkoitukseen osoitettujen varojen niukkuudesta huolimatta.

2.9. Ohjelman yhdenmukaisuus yhteisön muiden toimien kanssa

Sokrates-ohjelman on tarkoitus olla yhdenmukainen yhteisön muiden toimien kanssa. Avoimen ja etäopetuksen kysymyksissä on saatu aikaan pysyvää yhteistyötä

³⁹ Julistuksen allekirjoitti 31 opetusministeriötä 19. kesäkuuta 1999.

⁴⁰ Seitsemän opetusministeriön Firenzessä 30. syyskuuta 1999 allekirjoittamassa koulutusalaan koskevassa aloitteessa viitataan nimenomaan Sokrates-ohjelman osuuteen eurooppalaisen yhteistyön kehittämisessä kouluopetuksen alalla.

⁴¹ Aihetta käsitellään tarkemmin kohdassa 3.1 (kehitys).

⁴² Katso luvut 2.7. ja 3.1. Tämä huomio koskee etenkin koulutuksen laatuindikaattoreiden alalla aloitettua työtä, joka perustuu koulutusalan tutkimusverkostoihin. Näiden verkostojen kehitys on voimistunut Sokrates-ohjelman III luvun 3 toimintamuodon 1 kohdan ansiosta.

toiminnan piiriin kuuluvan tutkimusalan kanssa. Sokrates- ja Leonardo da Vinci -ohjelmien välillä on kuitenkin vaikea päästä yhdenmukaisuuteen, sillä hankkeilla on useita alullepanijoita. Yhteyksiä Leonardo-ohjelmaan ja Nuoriso-toimintaohjelmaan on vahvistettava Sokrates-ohjelman uuteen vaiheeseen sisältyvien yhteistoimien tarjoamien mahdollisuuksien avulla.

Ohjelmassa korostetaan voimakkaasti myös poikien ja tyttöjen sekä miesten ja naisten yhtäläisiä mahdollisuuksia⁴³ sekä vammaisten lasten ja nuorten mahdollisimman täysipainoista osallistumista⁴⁴. Erityisarvion perusteella saadaan hyödyllistä tietoa vammaisten osallistumisesta ohjelmaan. Vammaisten osallistuminen etenkin liikkuvuustoimiin on osoittautunut riittämättömäksi lähinnä käytännön syistä, mutta myös siksi, ettei päättäjille ole tiedotettu asiasta riittävästi eikä ihmisillä ole tarpeeksi tietoa ohjelman tarjoamista mahdollisuuksista⁴⁵.

2.10. Muut tulokset

Ohjelmalla on saavutettu eräitä tuloksia, jotka eivät kuulu päätöksen 819/95/EY tavoitteisiin. Tämä koskee erityisesti suhteita työmarkkinoihin⁴⁶. Ulkopuoliseen arvioon sisältyvässä luvussa, joka koskee Erasmus-ohjelmaan osallistuneiden opiskelijoiden työllisyysnäkyviä, todetaan näiden löytävän ensimmäisen työpaikkansa keskimäärin kaksi kuukautta aikaisemmin kuin sellaisten, jotka eivät ole osallistuneet liikkuvuutta edistäviin hankkeisiin. Heillä on myös useammin mahdollisuus löytää työtä, johon liittyy kansainvälinen ulottuvuus.

Itä- ja Keski-Euroopan maiden edustajien aktiivinen osallistuminen Sokrates-ohjelmaan on lisännyt Euroopan suosiota ehdokasmaiden koulutusalan toimijoiden parissa, sillä he ovat voineet näin omaksua konkreettisesti Euroopan kansalaisuuden käsitteen. On kuitenkin korostettava ulkopuolisessa arviossa tehtyä havaintoa Keski-Euroopan maiden vähäisestä osallistumisesta tiettyihin, esimerkiksi opettajien liikkuvuuteen liittyviin hankkeisiin.

3. OHJELMAN KEHITYS: SOKRATES 1:STÄ SOKRATES 2:EEN

Tässä osassa esitellään eräitä arvioinnissa esiin nousseita merkittäviä kysymyksiä ohjelman myönteisen kehityksen varmistamiseksi vuoteen 2006 asti. Ulkopuolisten arviointikertomusten luonteeltaan monialaiset ehdotukset otetaan huomioon, ja niistä toivotaan keskustelua. Myös ohjelman tavoitteita ja keinoja tarkastellaan.

⁴³ Yhdenmukainen tavoitteen kanssa, jonka mukaan yhdenvertaiset mahdollisuudet on otettava huomioon kaikessa yhteisön politiikassa ja toiminnassa: komission tiedonanto KOM (96) 67 lopullinen, 21.2.1996.

⁴⁴ Vammaisten yhtäläisistä mahdollisuuksista annettu komission tiedonanto KOM (96)406 lopullinen, 30.7.1996.

⁴⁵ Tämä huomio pätee erityisesti opiskelijoiden liikkuvuuden alalla, sillä kansallisille toimistoille on osoitettu varoja nimenomaan vammaisten opiskelijoiden liikkuvuuden edistämiseksi näiden liittämiseksi koulutusjärjestelmiin.

⁴⁶ Kysymyksen merkitys on kasvanut Euroopassa vuodesta 1995 alkaen. Amsterdamin sopimuksen työllisyyttä koskevassa luvussa otetaan huomioon Luxemburgissa marraskuussa 1997 pidetyssä Eurooppa-neuvoston erityiskokouksessa määritelty yhteensovitettu työllisyysstrategia. Euroopan työllisyysstrategiassa kiinnitetään yhä enemmän huomiota koulutusjärjestelmiin. Lissabonissa 23.–24. maaliskuuta 2000 järjestetyn ylimääräisen huippukokouksen päätelmien ansiosta voidaan tehostaa työllisyyspolitiikan ja koulutuksen koordinoitua kansallisella tasolla Euroopassa.

3.1. Tavoitteet

Ulkopuolisen arvion mukaan ohjelman uutta vaihetta koskevat seuraavat linjapäätökset ovat yleisesti ottaen asianmukaisia:

- Ohjelman uudessa vaiheessa on vahvistettava ensimmäisen vaiheen saavutuksia ja suhtauduttava avoimesti innovaatioihin.⁴⁷
- Yhteisön toiminta on keskitettävä rajattuun määrään tavoitteita, joiden on oltava yhdenmukaisempia.⁴⁸
- Sokrates-ohjelman toimia sekä sen ja muiden ohjelmien välisiä yhteyksiä on vahvistettava.⁴⁹

Näiden perustoteamusten pohjalta ulkopuolinen arvio antaa aiheita kahden kysymyksen pohdintaan:

- Käsitteen ”kriittinen massa” esiin nostamat kysymykset. On totta, että mahdollisimman suurelle joukolle koulutusalan toimijoita tarkoitetut liikkuvuutta ja yhteistyötä edistävät toimet ja täsmällisemmin kohdistetut, etupäässä tiedon levittäjille tarkoitetut innovatiiviset toimet täydentävät toisiaan. Komissio katsoo kuitenkin, että varojen niukkuuden vuoksi on välttämätöntä tehdä ratkaisuja, joissa otetaan huomioon käytettävissä olevat tiedot erityisesti kyseisten toimien pääasiallisten rahoituslähteiden kehityksestä. Ohjelman uuden vaiheen hajauttaminen tarjoaa mahdollisuuksia, jotka on tärkeää käyttää hyväksi, jotta ohjelman vaikutus kansallisiin koulutusjärjestelmiin kasvaisi.
- Ohjelman kahden suurimman toimintamuodon, Erasmus ja Comeniuksen välisten yhteyksien vahvistaminen. Ulkopuolisen arvion mukaan nämä yhteydet ovat tällä hetkellä riittämättömät. Yhteyksien vahvistaminen on tärkeää erityisesti opettajien koulutuksessa, joka on yksi ohjelman uuden vaiheen merkittävimmistä aloista. Ulkopuolisessa arvioissa todettu korkeakoulutusta tarjoavien oppilaitosten merkittävä asema ohjelman muissa toiminnaissa⁵⁰ kannustaa komissiota lisäämään toimien yhteisvaikutusta mahdollisuuksien mukaan. Sokrates- ja Leonardo da Vinci -ohjelman sekä Nuoriso-toimintaohjelman yhdenmukaistamisessa todetut vaikeudet antavat hyvän syyn ohjelman uuteen vaiheeseen suunniteltujen yhteistoimien toteuttamiselle.

Lisäksi on tärkeää sisällyttää yhtäläisiä mahdollisuuksia koskevat tavoitteet entistä tehokkaammin koko ohjelmaan. Ulkopuolisessa arvioissa annetaan lukuisia vammaisten osallistumista koskevia käytännön ohjeita, joiden tavoitteena on edistää näiden aktiivisempaa osallistumista liikkuvuustoimiin. Komissio rohkaisee sekä eurooppalaisten että kansallisten elinten päättäjiä kiinnittämään aiheeseen aiempaa enemmän huomiota. Tässä suhteessa on käytettävä hyväksi erityisesti tiedotusta sekä seuranta- ja arviointitoimia. Kysymys yhtäläisistä mahdollisuuksista on liitetty

⁴⁷ Erityisesti aloilla, joilla yhteiskunta kehittyy nykyisin kaikkein nopeimmin, kuten uusien viestintätekniikoiden ja elinikäisen oppimisen alalla.

⁴⁸ Esimerkiksi Comenius-ohjelmassa kouluille sopivien, kielenopetusta koskevien toimien yhdistäminen ja monikulttuurista koulutusta koskevan tavoitteen huomioon ottaminen kaikissa toiminnaissa.

⁴⁹ Etusijalla on suuremman yhdenmukaisuuden saavuttaminen Leonardo da Vinci -ohjelman kanssa.

⁵⁰ Noin 50 prosenttia Linguaassa ja 60 prosenttia avoimessa ja etäopetuksessa.

uuteen tavoitteeseen koulutuksen eurooppalaisen ulottuvuuden vahvistamisesta. Tämän tavoitteen toteutumista on aiheellista täydentää muun muassa sopivilla tilastollisilla välineillä.

Tavoitteiden toteutumisen kannalta on oleellista, että ohjelma mukautetaan uudessa vaiheessaan säännöllisesti poliittiseen toimintaohjelmaan, jonka viimeaikainen laajeneminen ilmentää yhteiskunnan kiihtyvää kehittymistä. Useita tämänsuuntaisia toimia onkin jo toteutettu⁵¹. Komissio pyrkii vahvistamaan indikaattoreita, joilla arvioidaan ohjelman vaikutusta kansallisiin koulutustoimiin. Näin pyritään parantamaan tuloksia kansallisella tasolla mutta kunnioitetaan samalla osallistujavaltioiden toimivaltaa koulutusjärjestelmien organisoinnissa.

Sokrates-ohjelman vaikutus yhteisön muihin kuin koulutusalan toimiin on vielä vähäistä. Ulkopuolisessa arviossa on hyödyllisiä tietoja ohjelmaan osallistumisesta aluetasolla. Mielenkiintoinen havainto on, että alueet tukevat hyvin vaihtelevasti opiskelijoiden liikkuvuusapurahoja. Koska koulutusjärjestelmiä hajautetaan yhä suuremmassa määrin, komissio kannustaa aiheesta käytävää kansallista ja eurooppalaista keskustelua⁵².

Ulkopuoliseen arvioon kootut kentän toimijoiden mielipiteet, jotka usein ovat kriittisiä Brysselin päättäjiä kohtaan, kannustanevat komissiota vahvistamaan ohjelman uuden vaiheen aikana suhteita sekä kaikkiin koulutusalan toimijoihin että koko kansalaisyhteiskuntaan, joka voi hyvinkin kiinnostua ohjelmasta. Kuten ohjelman ensimmäisessä, myös sen toisessa vaiheessa on suunniteltu eurooppalaisten järjestöjen ja työmarkkinaosapuolten kuulemista säännöllisesti koulutusalaan koskevista kysymyksistä⁵³. Komissio on tietoinen kansalaisyhteiskunnan tärkeästä asemasta Euroopan yhdentymisessä⁵⁴, ja se kannustaa järjestöjä edistämään Sokrates-ohjelmaa. Tämä koskee myös osallistujavaltioihin sijoitettuja toimipisteitä, jotka ovat yhteydessä eurooppalaisiin järjestöihin kansallisella tasolla.

3.2. Käytettävissä olevat resurssit

Jotta ohjelmalla saavutettaisiin sille asetetut uudet tavoitteet, sille on turvattava riittävät resurssit. Määrärahojen osalta neuvosto ja Euroopan parlamentti ovat myöntäneet uusia varoja pidennetylle ajanjaksolle. Ulkopuolisessa arviossa kiinnitetään huomiota kasvavaan eroon eräiden toimien todellisten ja ohjelman määrärahoista katettavien kulujen välillä. Korkeakoulutuksessa tämä koskee

⁵¹ Ks. erityisesti Lissabonissa 23.–24. maaliskuuta 2000 järjestetyn ylimääräisen huippukokouksen päätelmät – ”kohti innovaatioiden sekä tietojen ja taitojen Eurooppaa”. Koulutusasioiden neuvosto esittelee Eurooppa-neuvostolle keväällä 2001 kertomuksen koulutusjärjestelmien tavoitteista. Koulutusasioiden neuvoston 26. marraskuuta 1996 antamalla päätöslauselmalla toteutetussa jatkuvassa yhteistyömallissa (”rolling agenda”) annetaan etusija Euroopan tasolla käytävälle keskustelulle seuraavista aiheista: liikkuvuus, laatu, koulutus ja työllisyys, elinikäinen oppiminen, uudet informaatioteknologiat. Kielten alalla toteutettavia toimia on Euroopan kielten teemavuosi 2001. Uusien teknologioiden alalla on toteutettu ”eLearning”-aloite. Koulutuksen laadun alalla puolestaan on tehty komission toukokuussa 2000 hyväksymän, kouluopetuksen laatua käsittelevän eurooppalaisen raportin seuranta. Kysymys Sokrates-ohjelman sekä Bolognan ja Firenzen julistusten seurannan niveltämisestä toisiinsa on myös merkittävä.

⁵² Tämä antaa aihetta vahvistaa Sokrates-ohjelman ja rakennerahastojen välisiä yhteyksiä; rakennerahastot muodostavat kolmasosan yhteisön talousarviosta ja niistä tuetaan aktiivisesti koulutusta.

⁵³ Komission Internet-sivuilla löytyy lisätietoja, esimerkiksi luettelo järjestöistä ja selvitys viimeisimmistä kuulemistakin varten järjestetyistä kokouksista.

⁵⁴ Vuonna 2001 on tarkoitus hyväksyä valkoinen kirja uusista eurooppalaisista hallintomalleista.

erityisesti opiskelijoiden liikkuvuusapurahoja. Aihe on tärkeä myös kouluopetuksessa, kun otetaan huomioon niiden koulujen suuri määrä, jotka haluavat osallistua eurooppalaiseen yhteistyöhön. Avoin keskustelu toimintojen rahoituslähteistä kannustaa komissiota nostamaan esiin kysymyksen siitä, mikä on osallistujamaiden panos eurooppalaisittain suunnatun kansallisen koulutuspolitiikan toteuttamiseen näiden tasojen kumppanuuden hengessä.

Kysymys riittävistä resursseista koskee myös ohjelman rakenteita. Sokrates-ohjelman tasapainoinen toteuttaminen edellyttää tehokasta yhteistyötä eurooppalaisten (komissio, teknisen avun toimisto) ja kansallisten (osallistujamaissa sijaitsevat toimipisteet ja oppilaitokset) toimijoiden välillä. Komissio aikoo ehdottaa jo aloitettujen hallinto- ja rahoitusmenettelyjen yksinkertaistamista ulkopuolisessa arviossa tehtyjen kriittisten huomioiden ja suositusten pohjalta. Tämä on nykyisin komission tärkeimpiä tavoitteita parempiin hallintomalleihin pyrittäessä. Tavoite pohjautuu tiettyihin parhaillaan kehitettäviin välineisiin.

Myös tiedotustoimia on pohdittava perusteellisesti sekä komission että osallistuvien maiden tasolla. Huolellisesti kohdennettuihin tavoitteisiin liittyvien hyvien menettelyjen ja tulosten levittämistä on edistettävä sopivilla toimilla. Myös vammaisten erityistarpeet on otettava paremmin huomioon. Komissio haluaa yleisemmin pohtia eri maiden kanssa keinoja, joiden avulla ohjelmaan osallistujat voivat paremmin varmistaa ”eurooppalaisen sijoituksensa” tulokset kansallisella ja paikallisella tasolla. Tämän vuoksi on korostettava monenkeskisen kokemustenvaihdon merkitystä niin kansallisella, paikallisella kuin eurooppalaisella tasolla.

Komissio kiinnittää niin ikään huomiota ulkopuolisessa arviossa kolmantena kohtana esitettyyn arvosteluun ja suosituksiin, jotka koskevat ohjelman seuranta- ja arviointitoimia. Ohjelman uuden vaiheen käynnistysjakson aikana tärkeintä on ohjelman eri toimien säännöllinen seuranta, joka pohjautuu kansallisella ja eurooppalaisella tasolla yhteisymmärryksessä määriteltyihin indikaattoreihin. Seurannassa on otettava huomioon sekä määrälliset että laadulliset tekijät. Ohjelman osa-alueet, joista ei ole ohjelman ensimmäisessä vaiheessa voitu antaa laajaa ulkopuolista arviota, ovat tulevana vuosina erityisarvioinnin ensisijaisena kohteena. Säännöllinen arviointi on tarpeen myös, jotta voitaisiin paremmin mitata ohjelman eri toimien vuorovaikutusta sekä ohjelman vaikutusta kansallisiin koulutusjärjestelmiin.

4. TULEVAISUUDENNÄKYMÄT

Tällä kertomuksella halutaan esitellä Sokrates-ohjelman ensimmäisen vaiheen kokemuksia ja siten edistää toisen vaiheen (2000–2006) onnistumista. Kokemukset osoittavat ohjelman toimineen hyvin, sillä se on kokonaisuutena vahvistanut koulutuksen eurooppalaista ulottuvuutta. Ohjelman hallintoa on kuitenkin muutettava käyttäjäystävällisemmäksi. On tärkeää vähentää koulutusyhteisön innostuneesti vastaanottamien tavoitteiden ja toisinaan tarkoitukseen sopimattomien toimien välistä ristiriitaa sekä Euroopan että osallistujamaiden tasolla. Komissio noudattaa näissä kysymyksissä tarkasti ulkopuolisten arvioijien esittämiä suosituksia. Hallinnollisia ja rahoitusmenettelyjä yksinkertaistetaan, seurantaa parannetaan, tulosten hyödyntämistä tehostetaan.

Ohjelmaan osallistuvien yksilöiden ja oppilaitosten lisäksi Sokrates-ohjelman olisi nivellyttävä selkeämmin Euroopan tasolla käytäviin koulutusta koskeviin poliittisiin keskusteluihin. Lujittamalla ohjelman poliittista ulottuvuutta voidaan parantaa tehokkaasti kansallisten koulutusjärjestelmien laatua Euroopan unionin perustamissopimuksessa määritellyn toimivallan mukaisesti. Pidentämällä ohjelman uuden vaiheen kesto (seitsemän vuotta), jatkamalla toimien hallinnon hajauttamista sekä tehostamalla seuranta- ja arviointitoimia voidaan lisätä Sokrates-ohjelman vaikutusta erityisesti uusimmilla eurooppalaisilla yhteistyöaloilla kuten kouluopetuksessa ja elinikäisessä oppimisessa. Koska Sokrates-ohjelma toimii uranuurtajana suuntauduttaessa Keski- ja Itä-Euroopan maihin, se voi myös helpottaa Euroopan unionin seuraavaa laajentumista, jonka onnistuminen riippuu yhtä lailla poliittisten päättäjien kuin kansalaisten mukaantulosta.

Ohjelman toisen vaiheen onnistuminen riippuu suuresti sen toteuttamiseen osallistujamaiden ja Euroopan tasolla osoitettavista inhimillisistä ja taloudellisista voimavaroista. Ohjelman toteuttaminen yhä hajautetummin vaikuttaa erityisesti osallistujamaissa sijaitseviin toimipisteisiin, joita kyseisten maiden on tuettava riittävästi. Ohjelmassa vedotaan myös kaikkiin Euroopan toimielimiin, jotta ne asettaisivat koulutuskysymykset etusijalle tulevana vuosina. Näin voidaan edistää ”tietojen ja taitojen Euroopan” kehitystä, jonka valtion- ja hallitusten päämiehet asettivat tavoitteeksi Lissabonin Eurooppa-neuvostossa maaliskuussa 2000. Ohjelmassa vedotaan myös kansallisiin tahoihin, jotta Sokrates-ohjelma ja osallistujavaltioiden omat koulutusbudjetit saataisiin täydentämään paremmin toisiaan koulutuspolitiikan eurooppalaisen ulottuvuuden edistämiseksi.

LIITE 1 – TAULUKKO SOKRATES-OHJELMAN TOIMISTA VUOSINA 1995–1999

KORKEAKOULUTUS (Erasmus)

Toimintamuoto 1: tuki yliopistojen eurooppalaista ulottuvuutta koskeville toimille

Korkeakoulukohtaiset sopimukset (opiskelijoiden liikkuvuuden organisointi, opettajien liikkuvuus, eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmä, ohjelmien laatiminen, intensiiviohjelmat, yhteistyötä valmistelevat opintokäynnit)

Aihepiirikohtaisten verkkojen yhteydessä kehitetyt hankkeet

Toimintamuoto 2: opiskelijoiden liikkuvuusapurahat

KOULUOPETUS (Comenius)

Toimintamuoto 1: Koulujen väliset kumppanuudet eurooppalaisten koulutushankkeiden edistämiseksi, muun muassa opettajien vaihto-ohjelmat ja opintokäynnit

Toimintamuoto 2: siirtotyöläisten, liikkuvien ammatinharjoittajien, kiertolaisten ja romanien lasten koulutusta koskevat eri maiden väliset hankkeet – kulttuurienvälinen koulutus

Toimintamuoto 3: Täydennyskoulutus, opettajille ja kouluttajille tarkoitetut seminaarit ja kurssit

KIELTEN OPPIMISEN EDISTÄMINEN (Lingua)

Toimintamuoto A: kieltenopettajien koulutusta koskevat eurooppalaiset yhteistyöhankkeet

Toimintamuoto B: kieltenopettajien täydennyskoulutus

Toimintamuoto C: tulevien kieltenopettajien toimiminen avustajina

Toimintamuoto D: kielten opetus- ja oppimisvälineiden sekä arviointivälineiden kehittäminen

Toimintamuoto E: kielten oppimista koskevat yhteiset koulutushankkeet

AVOIN JA ETÄOPETUS

AIKUISKOULUTUS

KOULUTUSJÄRJESTELMIÄ JA KOULUTUSPOLITIikkaa koskevien tietojen ja kokemusten vaihto (yleisesti kiinnostavien koulutuspoliittisten kysymysten analysointi, Eurydice, Arion, Naric)

TÄYDENTÄVÄT TOIMET

LIITE 2

SOKRATES-OHJELMAN YKSITYISKOHTAINEN VUOTUINEN TALOUSARVIO (1995-1999)

	SOKRATES-OHJELMAN JÄLKIKÄTEEN TARKISTETTU TALOUSARVIO 1995-1999 – EUR 15	Talousarvio 1995 ^(A) EUR 15	Talousarvio 1996 ^(B) EUR 15	Talousarvio 1997 EUR 15	Talousarvio 1998 EUR 15	Talousarvio 1999 EUR 15	Vuodet 1995– 1999 yhteensä EUR 15
I.	Korkeakouluopetus (Erasmus)	117 215 072	77 866 343	96 043 995	114 612 607	119 716 189	525 454 206
	Toimintamuoto 1: Tuki yliopistoille	48 754 810	4 486 872	27 281 205	33 499 830	33 657 245	147 679 962
	- korkeakoulukohtaiset sopimukset		2 207 880	24 511 011	29 442 696	30 106 833	86 268 420
	- aihepiirikohtaiset verkot		2 278 992	2 770 194	4 057 134	3 550 412	12 656 732
	Toimintamuoto 2: opiskelijoiden liikkuvuus	68 460 263	73 379 470	68 762 790	81 112 777	86 058 944	377 774 244
II	Kouluopetus (Comenius)	13 294 320	33 337 893	26 776 321	30 928 091	35 962 553	140 299 178
	Toimintamuoto 1: koulujen väliset kumppanuudet	6 172 363	23 626 698	17 814 662	21 395 623	25 990 585	94 999 931
	Toimintamuoto 2: kulttuurienvälinen koulutus	5 222 769	5 906 675	4 719 429	4 683 464	4 409 984	24 942 321
	Toimintamuoto 3: täydennyskoulutus	1 899 189	3 804 521	4 242 230	4 849 005	5 561 984	20 356 929
	3 1: tuki kursseille	1 899 189	2 820 075	2 984 739	2 886 104	3 600 430	14 190 537
	3 2: apurahat	0	984 446	1 257 491	1 962 901	1 961 554	6 166 392
III.	Monialaiset toimet	45 390 608	61 795 764	48 629 684	53 559 302	57 664 234	267 039 592
	Toimintamuoto 1: kielet (Lingua)	28 487 829	32 604 548	26 065 463	27 685 200	30 551 197	145 394 237
	A: eurooppalainen yhteistyö	2 829 791	2 904 115	3 158 267	3 189 714	3 187 525	15 269 412
	B: täydennyskoulutus	8 356 430	8 663 123	6 679 901	6 968 299	7 355 826	38 023 578
	C: avustajana toimiminen	987 578	2 854 893	2 455 846	2 846 207	3 825 029	12 969 553
	D: välineet	3 969 304	5 384 623	3 456 898	2 903 572	3 825 029	19 539 427
	E: yhteiset koulutushankkeet	12 344 726	12 797 795	10 314 552	11 777 407	12 357 787	59 592 267
	Toimintamuoto 2: avoin ja etäopetus	3 879 093	7 284 899	7 244 421	7 330 163	7 251 527	32 990 103
	Toimintamuoto 3: tietojen ja kokemusten vaihto	13 023 686	21 906 317	15 319 800	18 543 940	19 861 510	88 655 253
	3.1: yleisesti kiinnostavat kysymykset	427 317	1 231 542	1 434 214	1 530 652	630 683	5 254 408
	3.2: Eurydice	2 279 026	2 953 337	2 929 726	2 749 856	2 928 968	13 840 913
	3.3: Arion	1 234 473	1 189 232	1 069 248	1 374 031	1 373 087	6 240 071
	3.4: Naric	284 878	196 889	196 468	196 290	243 701	1 118 226
	3.5 A: aikuiskoulutus	2 848 783	5 414 452	4 874 140	4 963 189	5 586 385	23 686 949
	3.5 B: muut toimet						0
	Täydentävät toimet	2 753 823	8 333 224	3 050 213	4 410 549	4 161 492	22 709 301
	Tiedotus	3 195 385	2 587 641	1 445 617	3 243 200	4 268 531	14 740 374
	Arviointi		0	320 175	76 174	668 663	1 065 012
	SOKRATES YHTEENSÄ (EUR 18)	175 900 000	173 000 000	171 450 000	199 100 000	213 342 976	932 792 976

^(A) Vuoden 1995 luvut sisältävät EU:n viidentoista jäsenvaltion Sokrates-talousarviot sekä edellisistä Lingua- ja Erasmus-ohjelmista siirretyt summat.

^(B) Vuonna 1996 kohta "korkeakoulukohtaiset sopimukset" sisältää valmistelevat opintokäynnit ja kokeiluhankkeet.

LIITE 3 : ERASMUS-OHJELMAN OPISKELIJAT LUKUVUONNA 1998/99 alkuperä- ja vastaanottajamaittain

Vastaanottajamaa																										
	Euroopan unionin jäsenvaltiot															Euroopan vapaakauppaliiton (EFTA) maat			EU/ EFTA	Keski- ja Itä-Euroopan maat						YHT.
ALKU- PERÄ- MAA	BE	DK	DE	GR	ES	FR	IRL	IT	LU	NL	AT	PT	FIN	SE	UK	LI	IS	NO		CY	CZ	HU	PL	RO	SK	
BE		113	418	68	783	728	145	344		492	131	127	160	164	642		6	63	4384		14	17	22	9		4446
DK	46		297	16	229	224	44	87		117	49	14	25	44	500		8	32	1732		3	3	6	6	1	1751
DE	250	241		161	2278	2888	678	1141	3	799	255	142	438	857	4148		16	233	14528	1	46	47	51	15	5	14693
GR	125	52	231		218	301	36	171		128	66	34	64	53	267		2	11	1759	2	0	4	0	0	0	1765
ES	803	342	2106	154		2926	393	1968	0	839	254	473	247	444	3272		17	91	14329	3	17	11	12	4	5	14381
FR	245	288	2611	137	2947	0	869	868	5	649	269	257	333	551	6028		14	123	16194	2	37	46	34	33	1	16351
IRL	59	8	384	5	172	569		63		69	39	16	24	20	70			3	1501	1	2				0	1504
IT	500	219	1633	131	2612	1927	161		0	523	329	300	241	333	1769		11	108	10797	1	11	30	11	25		10875
LU		1	16		10	18	3	5		1	10		2	3	13				82							82
NL	231	104	488	40	578	532	140	168			80	49	219	350	1180		3	101	4263		14	32	16	7		4332
AT	93	66	195	36	379	453	100	321	4	175		48	82	190	494		12	50	2698		7	4	1	1		2711
PT	148	45	243	24	410	398	29	280		117	37		67	52	261		1	25	2137		10	11	7	12	2	2179
FIN	107	42	620	76	230	313	122	153		413	122	43		84	1004		1	28	3358	4	21	40	14	1	3	3441
SE	125	20	651	21	269	530	98	105		348	160	25	11		890		6	31	3290		15	10	5	1		3321
UK	260	179	1612	110	1692	3496	60	861		614	180	100	317	307			15	84	9887		46	22	34	2	3	9994
LI	0	0	0	0	1	0	0	0		0	0	0	0	0	1				2							2
IS	4	33	13	1	19	15	3	10		10	9	1	2	9	18				147							147
NO	37	53	175	8	134	129	24	52	0	119	39	20	21	49	241				1101							1101
FUL ⁵⁵			6			1													7							7
IEF ⁵⁶			1			4	1							1	6				13							13
UE/AELE	3033	1806	11700	988	12961	15452	2906	6597	12	5413	2029	1649	2253	3511	20804	0	112	983	92209							93096
CY	3		9	5	1	5		3			1		2	1	5											35
CZ	36	23	238	10	54	98	2	29		55	75	32	34	35	158											879
HU	53	18	243	10	23	133	4	50		76	39	14	76	30	87											856
PL	124	82	500	5	63	168	3	71		139	22	22	44	32	151											1426
RO	112	16	240	69	62	406	3	132		63	27	37	10	12	61											1250
SK	12		19		2			5		6	3		4	3	5											59
YHT.	3373	1945	12949	1087	13166	16262	2918	6887	12	5752	2196	1754	2423	3624	21271	0	112	983	96714	14	243	277	213	116	20	97601

55

Fondation universitaire luxembourgeoise (Arlon)

56

Firenzen Eurooppa-instituutti

LIITE 4 – Opettajien liikkuvuus, Comenius-, Erasmus- ja Lingua-ohjelmat
(kalenterivuosi 1999)

Opettajien liikkuvuus alkuperämaan mukaan vuonna 1999

	Comenius 1	Comenius 3.2	Lingua B	Lingua C	Lingua E	Yht.	Erasmus
BE	255	91	173*	12	8	539	555
DK	114	33	190	19	39	395	196
DE	2 185	224	931	129	76	3 545	1 374
GR	211	68	74	20	8	381	306
ES	764	217	**	**	**	981	1 264
FR	820	209	**	116*	**	1 145	1 118
IE	103	40	142*	10*	15	310	112
IT	503	231	674	81	66	1 555	624
LU	13	2	**	**	**	15	0
NL	365	46	169	11	41	632	558
AT	497	41	340	30	23	931	289
PT	280	120	252*	23*	**	480	285
FI	185	36	169	18	0	408	615
SE	132	50	109	20	12	323	268
UK	11	94	838	98	4	1 045	1 369
IS	45	6	60	2	1	114	10
LI	1	5	0	2	**	8	1
NO	194	32	125	18	19	388	147
CY	16	15	**	**	**	31	21
CZ	139	29	141	34	21	364	377
HU	165	23	147	20	20	375	275
RO	201	77	175*	27*	**	480	387
PL	143	109	234	31	23	540	359
SK	61	23	60	26	14	184	7
LV	28	18	23	5	3	77	0
EE	19	4	19	2	3	47	0
LT	63	8	32	4	13	120	0
BG	0	13	111	**	7	131	0
SI	41	13	21	0	9	84	0
YHT.	7 554	1 877	5 209	758	425	15 823	10 517

* Lukuvuosi 1999/2000.

** Tiedot puuttuvat.

LIITE 5 – Koululaisten liikkuvuus Lingua-ohjelman toimintamuodossa E (1995–1999)

Oppilaiden alkuperämaittain	liikkuvuus vuonna 1999 (sopimusvuosi)	Lingua-ohjelman toimintamuodossa E
	Lingua E	
BE	715	
DK	2 336	
DE	3 758	
GR	783	
ES	8 464	
FR	86	
IE	360	
IT	5 706	
LU	*	
NL	1 345	
AT	736	
PT	1 260	
FI	1 681	
SE	1 809	
UK	3 832	
IS	177	
LI	40	
NO	846	
CY	*	
CZ	1 308	
HU	2 455	
RO	689	
PL	1 086	
SK	140	
LV	36	
EE	178	
LT	243	
BG	48	
SI	167	
YHTEENSÄ	40 284	

* Tiedot puuttuvat.

LIITE 6 – Yhteistyö – korkeakoulukohtaiset sopimukset, Erasmus-ohjelma (lukuvuosi 1999/2000)

Maa	Osallistuvien oppilaitosten määrä	CDA [2] Koordinointi	CDA Osallistuminen	CDI [3] Koordinointi	CDI Osallistuminen	EM [4] Koordinointi	EM Osallistuminen	ILC [5] Koordinointi	ILC Osallistuminen	Hyväksytyt EOAS:t [6]
B	77	4	25	3	20	7	26	2	3	48
DK	88	*	15	3	16	2	18		1	26
D	240	5	62	14	54	10	71	3	9	161
EL	33	6	36		8	1	29			27
E	73	4	62		29	2	51		5	47
F	323	11	65	5	46	17	61	1	7	167
IRL	29	1	10		16	1	17		1	15
I	95	8	58	5	24	2	60		1	55
L	2									2
NL	63	8	42	5	22	8	44	2	5	41
A	59	4	24	3	19	5	16			43
P	71		27		13		23		3	33
FIN	77	1	25	4	27	7	45	1	10	50
S	40	1	19	3	21	2	26		5	26
UK	192	19	77	11	57	24	92	2	8	90
IS	7	1	1		1		1		1	3
LI	2									2
NO	42		7		8	1	15		1	27
YHT . 18	1.513	73	555	56	381	89	595	11	60	863
BG	8		1		1		1			2
CZ	23		8		4		7	1	3	10
EE	10				1		1			10
CY	7				1					1
LV	14		1							11
LT	16		1							7
HU	44		11	2	5	2	14		1	15
PL	76	1	9	1	4		3			38
RO	32	3	31		2		6			21
SI	5		1				*			1
SK	14		2				1			5
YHT.	1.762	77	620	59	399	91	628	12	64	984

[1] vapaat paikat

[2] CDA: opinto-ohjelmien kehittäminen ylemmällä tasolla

[3] CDI: opinto-ohjelmien kehittäminen perus- ja keskitasolla

[4] EM: Eurooppa-moduulit

[5] ILC: yhdenmetyt kielikurssit

[6] EOAS: Eurooppalainen opintosuoritusten ja arvosanojen siirtojärjestelmä

**LIITE 7 – Yhteistyö – eurooppalaisiin koulutushankkeisiin osallistuvat koulut,
Comeniuksen toimintamuoto 1 ja Linguan toimintamuoto E (1999)**

	Comenius 1	Lingua E	Yhteensä
BE	351	12	363
DK	303	50	353
DE	1 287	130	1 417
GR	258	41	299
ES	788	*	788
FR	884	*	884
IE	196	21	217
IT	1 637	280	1 917
LU	29	*	29
NL	328	45	373
AT	375	29	404
PT	347	*	347
FI	463	0	463
SE	350	42	392
UK	135	84	219
IS	31	5	36
LI	6	*	6
NO	253	25	278
CY	16	*	16
CZ	223	40	263
HU	198	42	240
RO	98	*	98
PL	295	23	318
SK	51	18	69
LV	91	1	92
EE	28	5	33
LT	47	7	54
BG	0	*	
SI	32	3	35
YHT.	9 100	903	10 003

* Tiedot puuttuvat.